

одной тенденции в современной лексикографической практике / Ю.Н. Караулов // Русский язык. Проблемы художественной речи. Лексикология и лексикография. - М.: Наука, 1981. - С. 135-153. *Сороколетов Ф.П.* О словаре современного русского литературного языка / Ф.П. Сороколетов // Национальная специфика языка и ее отражение в нормативном словаре: Сб. статей. - М.: Наука, 1988. - С. 20-25. *Ступин Л.П.* Эволюция словарной статьи в истории английской лексикографии / Л.П. Ступин // Вопросы структуры английского языка в синхронии и диахронии. Вып.4: Взаимодействие языковых структур в системе. - Л.: Изд-во ЛУ, 1980. - С. 175-184. *Шведова Н.Ю.* Парадоксы словарной статьи / Н.Ю. Шведова // Национальная специфика языка и её отражение в нормативном словаре. Сб. статей. - М.: Наука, 1988. - С. 6-11. *Bejoint H.* Tradition and innovation in modern English dictionaries / Henri Bejoint - Oxford: Clarendon press, 1994. - 276 p. *Benson M.* Lexicographic description of English / Morton Benson. - Amsterdam; Benjamins, 1986. - 164 p. *Cubillo M.C.* Dictionary use and dictionary needs of ESL students: an experimental approach / Mary Carmen Cubillo // International Journal of Lexicography. - 2002. - Vol. 15. - No. 3. - P. 206-226. *Gramley S.* The vocabulary of world English / Stephan Gramley / Series eds.: D. Britain and R. Clift. - London: Oxford univ. press, 2001. - 323 p. *Svensen B.* Practical Lexicography: Principles and Methods of Dictionary-Making / Bo Svensen - Oxford, New York: Oxford univ. press, 1993. - 315 p. *Vries C.M., de.* In the tracks of a lexicographer: Secondary documentation in S. Johnson's "Dictionary of the English language" (1755) / Catharina Maria de Vries. - Proeshrift. - Leiden, 1994. - 348 p. *Wells R.A.* Dictionaries and the authoritarian tradition. A Study in English usage and lexicography / Ronald A. Wells. - The Hague - Paris, Mouton, 1972. - 129 p.

УДК 811.111'06'373.232

ГОЛОВКО О.М., ЮЗЮК О.О.

(Запорізький національний університет)

НОВІТНЯ АНГЛОМОВНА АКТУАЛІЗАЦІЯ ТИПІВ БАТЬКІВ ТА СТИЛІВ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

Стаття присвячена дослідженню сучасних англомовних номінацій, що позначають батьків та стилі виховання, які з'являються у зв'язку із змінами в лінгвокультурному середовищі або переосмисленням елементів буття.

Ключові слова: неологізм, актуалізація, гендер, стиль виховання.

Головко А.Н., Юзюк О. А. Новейшая англоязычная актуализация типов родителей и стилей воспитания детей. Статья посвящена исследованию современных англоязычных номинаций, появляющихся в связи с изменениями в лингвокультурной среде и переосмыслением элементов бытия.

Ключевые слова: неологизм, актуализация, экстралингвистические факторы, смешанная семья, стиль воспитания,

Golovko O., Iuziuk O. Innovative English Instantiation of types of parents and approaches to up-bringing. The article explores new English words that enter the languages due to the changes in the linguocultural aspects of modern life or their different interpretation.

Key words: neologism, actualization, extralinguistic factors, blended family, educational style.

Бурхливий розвиток словникового складу сучасної англійської мови стосується всіх вимірів життя людини, і сім'я не є виключенням. **Актуальність** роботи зумовлюється тим, що родина в сучасному англомовному суспільстві динамічно трансформується (що підтверджують роботами таких соціологів як Волков А.Г., Вишневський А.Г., Починок А.П., Харчев А.Г, Рон Лестіг, Дірк Ван де Каа, Нейл Смелзер та ін.), і в умовах нестримної еволюції словникового складу (Андрусак І. В., Василенко В.Д., Єнікеева С.М., Забокіна В.І., Зацний Ю.А., Левицький А.Е., Таценко Н.В.) з'являються чисельні номінації, пов'язані з родиною та стилями виховання. Саме цей сегмент словникового складу ще не привернув увагу дослідників, хоча й піддається систематичним розвідкам.

Метою статті є визначення специфіки сучасної англомовної актуалізації типів батьків та стилів виховання, а також особливостей збагачення словникового складу англійської мови одиницями, що пов'язані із родиною і взаємовідносинами між батьками та дітьми. **Об'єктом** дослідження є специфіка розвитку словникового складу сучасної англійської мови, а **предметом** – способи та засоби актуалізації номінів, що позначають типи батьків та особливості сучасного сімейного життя. **Матеріалом** дослідження стали більше 100 одиниць, що дають номінації членам родини. Екстралінгвальні фактори, як відомо, обов'язково впливають на словниковий склад і останнім часом спостерігається значне збільшення кількості одиниць, що у той або інший спосіб пов'язані з родиною.

Згідно з дослідженнями С. Гаврова, проведеними у США, рівень розлучень на початку 1950-х становив менше 10%, а до кінця століття зріс більш як вдвічі [Гавров 2009]. Колишні дружини та чоловіки поступово починають формувати нові сім'ї, до яких уходять діти з різних родин ті їхні батьки. Це так звані мішані родини (*blended families*) – родини, створені в результаті об'єднання двох різних

сімей і включають мачуху, вітчима, пасинка та/або падчерку [Браун 2001]. Згодом у батьків, у яких уже є діти в попередніх шлюбах, народжуються спільна дитина, яка отримує засіб мовної репрезентації *mutual child*. Звернімо увагу, що сема «наявності дітей у попередніх шлюбах» в інновації наявна імпліцитно. Жінка, яка має дітей від двох або більше колишніх чоловіків, позначається інновацією «*multi-dad*», утвореною реверсійним способом словотвору від одиниці *multi-dadding* (явище, коли жінка має дітей від кількох чоловіків).

Система виховання, за якої розлучені батьки продовжують піклуватися про своїх спільних дітей, проте не «пересікаються» один з одним, і, тим самим, зводять власне спілкування до мінімуму, актуалізується неологічним утворенням *parallel parenting*, тобто паралельне виховання. За твердженнями соціологів, розмежування батьківства та подружнього життя є поширеною тенденцією останніх десятиліть [Гурко 1995].

Гендерна нерівність історично приписувала чоловікам роль добувачів, а жінкам – роль берегині домашнього вогнища. Однак, упродовж останніх десятиліть постійно збільшується кількість працевлаштованих жінок, які мають піклуватися про дітей [Волков 2003]. Цей екстралінгвальний фактор спровокував формування чисельної групи новітніх одиниць, які актуалізують одружених **чоловіка та/або жінку, які окрім родини мають й інші життєві пріоритети, і не можуть на 100% присвятити себе вихованню дітей.**

Неологізм *stay-at-work mom* (*mother*), утворений за аналогією до антонімічної мовної одиниці *stay-at-home mom*, номінує матерів, які повертаються на роботу невдовзі після народження дитини. Синонімом розглянутого новотвору є інновація *go-to-work mom*, а маскулінно маркованим відповідником є одиниця *go-to-work dad*.

Освічених працевлаштованих жінок середнього класу, які не цікавляться вихованням дітей, актуалізує неологічний акронім *SMUM* (скорочено від *Smart Middle-Class Uninvolved Mother*). До одиниць із подібною семантичною характеристикою можна також віднести такі інновації, як *slacker mom* (така собі ледача (*slacker*) матір, яка не піклується про родину та дітей), *contrasexual* (одружена жінка, яка не бажає мати дітей, і використовує різні засоби контрацепції, аби попередити вагітність), *empty-nest mother* / *empty-nest father* / *empty-nest parent* (батько або матір, які не піклуються про дітей, оскільки вони вже дорослі і покинули родинне «гніздо»).

Професійна діяльність батьків впливає на формування групи новітніх номінацій, серед яких телескопні неологізми *momc* (*mom+comic*) – мати, яка працює коміком, *momtrepreneur* (*mom+entrepreneur*) – мати, яка намагається поєднати догляд за дітьми, домашнє господарство та власний бізнес, *momager* (*mom+manager*) – мати-менеджер популярної дитини та інновації, утворені в результаті основоскладання, *chef mom* (мати, яка працює шеф-кухарем) та *realtor mom* (мати, яка працює агентом з нерухомості).

Варто зазначити, що в сучасній англійській мові, одиниці *dad* та *mom* зазнають розширення лексико-семантичного змісту, і не обов'язково позначають чоловіка/жінку, в яких є діти, а номінують просто одружених чоловіка та жінку, наприклад, заміжня жінка, яка цікавиться та переймається екологічним станом та проблемами довкілля актуалізується інновацією *eco-mom*, жінка, стурбована виплатою кредиту за родинне житло номінується одиницею *mortgage-mom*, одружена жінка, яка цікавиться сучасними комп'ютерними технологіями позначається мовним знаком *computer mom*; заміжня жінка, завзята фанатка бестселеру Стефані Майер «Сутінки» («*Twilight*»), розкривається неологізмом *Twilight mom*.

Окремої уваги заслуговують метафоричні неологізми, утворені на позначення окремих груп виборців, на яких планується спрямовувати передвиборчу агітацію. Саме метафора, на думку лінгвістів, найчастіше використовується політиками, оскільки політична метафора є вагомим інструментом маніпуляції громадською свідомістю [Чудинов 2006]. Так, наприклад, одружена жінка, яка працює на низькооплачуваній роботі (часто – у сфері обслуговування, зокрема – офіціанткою) актуалізується новітньою одиницею *waitress mom*. Така жінка намагається закупати продукти в недорогих магазинах та супермаркетах, у зв'язку з чим її можуть також номінувати новотворами *Wal-Mart woman* або *ASDA mom*. Зазначимо, що *Wal-Mart* та *ASDA* – це назви мережі недорогих супермаркетів.

Типового виборця – білого одруженого чоловіка, який працює службовцем і живе за містом – розкриває інновація *office-park dad*, формоваріантом якої є акронім *OPD*. Іншого типового виборця актуалізує інновація *NASCAR dad*, що репрезентує білого одруженого робітника, характерним захопленням якого є автомобільні перегони, зокрема перегони, організовані компанією *NASCAR* (*National Association of Stock Car Auto Racing*).

На противагу до щойно розглянутої групи неологізмів можна виділити групу інновацій, які актуалізують **чоловіка / жінку, для яких родина є або стає найважливішим життєвим пріоритетом**. Тенденція народжувати дітей лише після того, як жінка досягла успіху у кар'єрі і має стабільний прибуток втілюється в акронімі *MOBY* (*mother old baby young*). Жінка, яка займає високооплачувану посаду і прагне народити дитину, актуалізується метафоричним новотвором *baby-hungry woman*. Акронім *SCAM* (*smart, child-centred, active mom*) представляє освічену одружену активну жінку, яка присвячує весь час своїм дітям.

До цієї групи також належать політичні неологізми *soccer mom* та *hockey mom*, що позначають білу, одружену жінку, яка проживає у передмісті і працює неповний робочий день або взагалі не працює, з цієї причини вона проводить увесь вільний час дітьми і, наприклад, відвідує матчі, коли вони грають у футбол (*soccer*) або хокей (*hockey*). Частковим синонімом цих неовербів є новітня одиниця *school-gate mom*. Форма одиниці пояснюється тим, що найчастіше таких матерів можна побачити біля шкільних воріт (*school-gate*), оскільки вони часто проводжають або зустрічають дітей. Такі матері часто керують мініфургонками, тому й отримують засіб синонімічної номінації *minivan mom*.

Заслуговує на увагу ряд інновацій, які були утворені за допомогою суфіксів, що позначають першість або надмірність. Це гетерогенні формоваріанти (еквівалентні одиниці, що характеризуються варіативністю плану вираження і для формування яких залучаються гетерогенні за походженням, але гомогенні за значенням елементи) як *ubermom* та *super mom*, що представляють жінку, яка прагне досягти однакового успіху як у вихованні дітей, так і в кар'єрі. Неологізм *hyper mom* розкриває жінку, яка втручається в життя своїх дітей і занадто натхненно займається їхнім розвитком. Сему першості представляє й елемент *alpha* в новітній одиниці *alpha mom* (мати, яка веде активне громадське життя і домінує у групі інших матерів).

Любляча, проте владна і сувора мати, яка вимагає від своїх дітей слухняності, поваги до себе та високого рівня успішності в навчанні, актуалізується метафоричним неологізмом *tiger mother*. Згідно з Н. Д. Арутюною, найважливішим компонентом механізму метафоризації є процедура порівняння, яка зводиться до пошуків спільних ознак: "метафора може бути виведена з порівняння заснованого на паралелізмі різнопорядкових явищ" [Арутюнова 1990, с. 142]. У цьому випадку проводиться паралель між тигрицею, яка постійно пильнує своїх дитинчат, та авторитарною і суворою матір'ю.

Такий екстралінгвальний фактор, як розвиток інформаційного суспільства дав поштовх для формування абсолютно нового шару лексики у словниковому складі англійської мови. Інтернет-революція не минула й сферу родинних стосунків. Мати, яка контролює та відбирає сайти, які відвідує її дитина, отримала номінацію *mommy hacker*.

Інше метафоричне новоутворення *helicopter mother* – мати, яка проявляє надмірну увагу та піклування щодо своїх дітей, навіть якщо ті вже дорослі і не потребують допомоги. Розглянутий новотвір має маскулінно-маркований відповідник *helicopter father*, а також гендерно-нейтральний варіант *helicopter parent*. Поведінка таких батьків, які постійно «кружляють» біля своїх дітей, нагадує роботу гвинтів гелікоптера.

У метафоричному неологізмі *lawnmower parent* втілюється поведінка батьків, які намагаються «прибрати» усі перешкоди з життєвого шляху своєї дитини. Такий стиль виховання асоціюється у мовців з роботою газонокосарки, яка начисто прибирає усю зайву рослинність. Із вищезгаданими неологізмами *helicopter parent* та *lawnmower parent* пов'язаний неологізм *hyper-parenting*, що представляє стиль виховання занадто турботливих батьків. У результаті зворотної деривації сформувалися також дієслово *to hyper-parent* та прикметник *hyper-parental*. Інший аспект надмірної батьківської опіки – часовий – актуалізується в інновації *lifelong parenting* (довічне батьківство). Ця одиниця інколи може підкреслювати небажання уже дорослих дітей піклуватися самим про себе.

Якщо батьки не мають можливості відлучитися з роботи, проте повинні доглядати за дитиною, то вони можуть вдаватися до піклування «крадькома» – *stealth parenting*, а саме, робити вигляд, що знаходяться на діловій зустрічі або виконують робоче доручення, а насправді – доглядають за своєю дитиною. Від новітньої мовної одиниці *stealth parenting* було утворене дієслово *to parent by stealth*.

Отже, проаналізувавши новотвори у сфері сучасних стилів виховання дітей та типів батьків, можна виділити дві групи неологізмів: 1) одружений чоловік/жінка, які з різних причин не повністю присвячують себе родині: *SMUM* (*Smart Middle-class Uninvolved Mom*), *slacker mom*, *contrasexual*, *go-to-work dad/mom*, *stay-at-work mom*, *empty-nest mother/father*; 2) одружені чоловік/жінка, для яких родина є найважливішим пріоритетом: *helicopter dad*, *hyper father*, *lifelong parent*, *alpha-mom*, *uber mom*, *tiger mother*, *stay-at-home mom* (*SATM*), *SCAM* (*smart, child-centered, active mom*), *school-gate mom* тощо.

Заслуговує уваги той факт, що мовні одиниці на позначення батьків, які занадто завзято піклуються про родину, часто утворені в результаті метафоричного перенесення. Це лише підкреслює сему інтенсивності піклування, наявну в новітніх утвореннях. Одиниці, які позначають жінок певної професії часто є контамінаціями або утворені в результаті основоскладання, тому досить прозоро мотивовані. Лексеми *mom* і *dad*, долучившись до творення інновацій цієї групи, розширюють внутрішню структуру і починають позначати не лише «жінку/ чоловіка, в яких є діти», а «одружену жінку / одруженого чоловіка». Дослідження не є вичерпним, і відкриває перспективи подальших розвідок із залученням когнітивних та соціокультурних підходів.

Література

Арутюнова Н. Д. Теория метафоры / Н. Д. Арутюнова — М.: Прогресс, 1990. — 512 с. Браун Дж. Теория та практика семейной психотерапии / Браун Дж., Кристенсен Д. — [Изд. 3]. — СПб.: Питер 2001. — 352с. Волков Ю.Г., Добренев В.И., Нечипуренко В.Н., Попов А.В. Социология: режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/volkov/08.php Гавров С. Н. Историческое изменение институтов семьи и брака / С. Н. Гавров. — М.: НИЦ МГУДТ, 2009. — 133 с. Гурко Т. Трансформация института современной семьи / Т. Гурко // СОЦИС. — 1995. — № 10. — С. 55–68. Чудинов А. П. Политическая лингвистика: учеб. пособие / Анатолий Прокопьевич Чудинов. — М.: Флинта, 2006. — 254 с.

УДК 811.112.2'373.611

ГОРБЕНКО Т.А., ХУРТАК І.В.
(Академія митної служби України)

СЛОВОТВОРЧІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНІВ ЯК ФАКТОР СИСТЕМНОСТІ У ТЕРМІНОЛОГІЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕРМІНІВ СФЕРИ СЕРВІСУ АВТОМОБІЛЬНОЇ ТЕХНІКИ)

У статті розглядаються питання розвитку та формування галузевих термінологічних підсистем. Виходячи з того, що словотворчі особливості є одним з основних факторів, які забезпечують системність термінології, проводиться словотворчий аналіз термінологічної вибірки, що представляє область сервісу автомобільної техніки, якими користуються підприємства німецької фірми Бош.

Ключові слова: терміни, терміносистеми, термінологічні підсистеми, термінотворення, термінологічна лексика, термінологічні найменування, словотворення.

Горбенко Т.А., Хуртак И.В. Словообразовательные особенности терминов как фактор системности в терминологии немецкого языка (на материале терминов сферы сервиса автомобильной техники). В статье рассматриваются вопросы развития и формирования отраслевых терминологических подсистем. Исходя из того, что словообразовательные особенности являются одним из основных факторов, обеспечивающих системность терминологии, проводится словообразовательный анализ терминологической выборки, представляющей область сервиса автомобильной техники, которыми пользуются предприятия немецкой фирмы Бош.

Ключевые слова: термины, терминотворчество, терминологические подсистемы, терминологическая лексика, терминологические наименования, словообразование.

Gorbenko T.A., Khurtak I.V. Word-formation characteristics as a factor of systemic terms in the terminology of the German language (on the scope of terms of vehicle service). The article deals with the development and formation of branch terminological subsystems. Since the peculiarities of word-formation features are considered as one of the major factors providing system terminology, the authors the word-formation give an analysis into of the terminological system which represents the service of the automobile equipment used by the enterprises of German firm Bosh.

Keywords: terms, systems of terms, terminological subsystems, formation of terms, terminological words, terminological names, word-formation.

Питання розвитку та формування галузевих термінологічних підсистем займають важливе місце у лексикологічних дослідженнях. У 30-ті роки двадцятого століття з лінгвістики виділилась і почала складатися нова прикладна наукова дисципліна, що має об'єктом дослідження терміни та термінологічні системи – термінознавство. Свій внесок у розвиток цієї дисципліни внесли такі видатні вчені, як В.В. Виноградов, Д.С. Лотте, Г.О. Винокур, А.А. Реформатський, Р.А. Будагов, О.С. Ахманова, Р.Г. Піотровський і багато інших.

Все, що пов'язане зі з'ясуванням поняття терміна, зближує лінгвістику не тільки з різними областями наукового знання, але й з різними сферами виробничої практики і професійної праці. [Лотте 1961, с. 73]